

Helgon för vår tid

när allt fler svävar på målet om vad vår kyrka står för

Denna artikel är tillägnat de helgon som har försvarat den ortodoxa tron mot icke-ortodox eller lämnat icke-ortodox för ortodox. I en tid som denna då ortodoxa ledare allt mer "svävar på målet" om vad som är den ortodoxa kyrkans gränser blir dessa helgons aktualitet allt mer betydande. Som ortodox kristna har vi en uppgift, nämligen att bevara det som blivit anförtrott åt oss till kommande generationer. Det är inte alltid så att de som anser sig värna om våra heliga traditioner är överens om hur detta skall gå till. Det är till och med så att vi kanske bråkar mer med varandra än använder vår energi till det som är vår uppgift. Säkerligen är det den Onde som på detta sätt sår splittring mellan traditionalister för att förstöra vårt vittnesbörd. All kamp om tron måste framför allt kännetecknas av kärlek. Utan kärleken är kampen tom och givetvis också den kristna tron.

De heliga martyrerna för den ortodoxa tron på det Heliga Berget Athos

Under den bysantinske kejsaren Mikael VIII Paleologos skrevs en falsk "återförening", ett unionsdokument, under mellan den Ortodoxa kyrkan och den Romersk-katolska i den franska staden Lyon. Kejsaren och Johannes Bekkos, som kejsaren utsett till patriark av Konstantinopel använde påtryckningar för att förmå det grekiska folket att acceptera unionen. I enlighet med denna policy försåg de sina representanter med en beväpnad styrka som begav sig till det Heliga Berget Athos (Agion Oros) för att övertala munkarna att acceptera unionen.

Vid den Helige Athanasios Stora Lavra så koncelebrerade någ-

ra av fäderna av rädsla och feghet den Gudomliga liturgin med de som ingått union, men vid Iveronklostret försvarade munkarna ståndaktigt sin ortodoxa tro. Några av dem sändes i exil till Italien, medan andra sattes i en båt för att föras ut till havs och dränkas där. Iveronmunkarnas martyrdöd firas den 13 maj. På ikonerna (se häftets baksida) ses de längst ned till vänster.

Patriarken och kejsarens sändebud begav sig sedan till Vatopediklostret och krävde att munkarna bad tillsammans med dem och att de skulle koncelebrera den Gudomliga liturgin. Men med abboten i spetsen vägrade munkarna detta och demonstrerade i ord och skrift det felaktiga med en union med den Romersk-katolska kyrkan. Resultatet blev att abboten Euthymios dränktes i sjön och tolv munkar hängdes nära klostret. På ikonerna ses detta längst ned till höger.

Förföljarna kom sedan till Zographoklostret. Efter det att Theotokos, Gudaföderskan, uppenbarat sig för abboten beslutade denne att gömma alla bröder som inte var starka nog att gå i döden för sin tro. Abboten låste så in sig själv och 25 andra munkar i klostrets torn. Patriarkens sändebud försökte så övertala dem att acceptera överenskommelsen. Men då de vägrade brände man ned tornet med munkarna i. Deras martyrdöd firas av den Ortodoxa kyrkan den 22 september och den 10 oktober. Deras namn var Abbot Thomas och Barsanuphios, Kyrillos, Mikah, Simon, Hilarion, Jakob, Job, Martinian, Kosmas, Sergios, Menas, Josef, Ioannikios, Paulos, Antonios, Euthymios, Dometianos samt Parthenios. De övrigas namn är okända. På ikonerna skildras denna händelse längst upp till höger.

Förföljarna begav sig så till den styrande staden på det Heliga Berget, Karyes, där de dödade en grupp bekännande munkar, några genom halshuggning, några genom hängning och andra dog av tortyr. Martyrerna i Karyes åminnes tillsammans med deras helige Protos (dvs. den styrande på Athos) Cosmas den 5 december. På ikonerna ses detta längst upp till vänster.

Till sist begav sig kejsaren och patriarkens sändebud till Xeropotamou klostret där munkarna, som stannat kvar i klostret, tillät dem att fira den Gudomliga liturgin i klosterkyrkan. Emellertid inträffade det en fruktansvärd jordbävning under denna gudlösa liturgi så att kyrkan störtade samman och dödade alla däri. Efter detta tydliga tecken på Guds vrede över dessa fruktansvärda

händelser lämnade de överlevande sändebuden det Heliga Berget i skam.

Den Helige Antonios Romaren

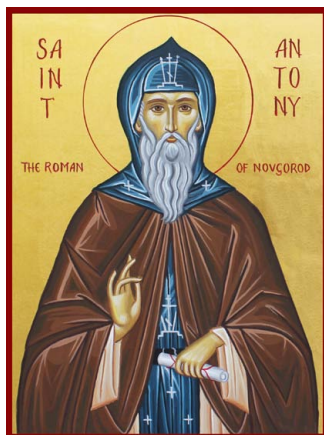
som åminnes av den Ortodoxa kyrkan den 17 januari och den 3 augusti

Helige Antonios föddes i Rom 1067 strax efter det att Roms kyrka hade skiljt sig från den universella kyrkan. Hans föräldrar förblev den ortodoxa tron trogna och uppfostrade sin son i ortodox fromhet. Helige Antonios fick en god utbildning och lärde sig läsa de heliga Skrifterna både på latin och grekiska.

I tonåren avled hans föräldrar och han bestämde sig för att viga sitt liv i Guds tjänst. Han intresserade sig inte för sitt materiella arv utan gav bort det till de fattiga och lämnade den bullriga staden med dess många distraherande element i sitt sökande efter frid och ensamhet. I en avlägsen del av landet förenade sig ynglingen med en liten komunitet munkar som på samma sätt hade bevarat sin ortodoxa tro. Han spenderade 20 år där i asketisk kamp ända tills komuniteten blev upptäckt av latinarna, som krävde att munkarna underkastade sig den Romersk-katolska kyrkans auktoritet. De förföljda munkarna skingrades.

Helige Antonios slog sig då ned vid en stor klippa vid stranden nära till havs. Där kämpade han mer än ett år i ensam och stilla bön och åt endast gräs och rötter. En dag uppstod en våldsam storm. En enorm våg lyfte klippan, på vilken helgonet stod, och mirakulöst transporterade den över havet, norr över till floden Neva, över Lagodasjön och sedan uppströms längs med floden Volkhov, ända tills klippan, av Guds nåd, nådde Novgorod.

Helgonet blev överväldigad när han av en grekisk handelsresande fick veta att han befann sig bland ortodoxt kristna. Han lärde sig så småningom språket och fick ett varmt mottagande av den styrande biskopen, den Helige Nikita (som åminnes den 31 januari). När biskopen hörde om den Helige Antonios mirakulösa färd blev han förundrad och ansåg honom vara såsom en äng-

el från Gud: "Herren har förlänat dig stora gåvor, liksom de som förlänades de forntida gudibehagliga. Gud förflyttade Elia med en eldsvagn, de heliga apostlarna flög genom luften på moln [till Gudaföderskans avsomnande] och du har kommit till oss över vattnen på en klippa. Genom dig har Herren besökt och välsignat detta nyligen konverterade folk."

På stranden där helgonet landat med sin klippa gav biskopen helgonet välsignelse att bygga en kyrka. En liten grupp munkar anslöt sig snart och ett kloster grundades och tillägnades Guda-föderskans födelse, då helgonet hade anlämt till stranden aftonen före denna fest. Helige Nikitas efterträdare biskop Niphon övertalade helgonet att bli präst och upphöjde honom till abbot. Helgonet vägledde med vishet alla sina munkar utan att minska sin egen asketiska kamp. Hans cell och kapell var så små att de kan liknas vid stylit-helgonens.

I sin ödmjukhet bad helgonet Biskop Nikita att inte berätta om hans mirakulösa färd till Novgorod, men mot slutet av sitt liv återgav han berättelsen för en av sina munkar, Fader Andreas, och efter sitt insomnande den 3 augusti 1147 blev undret känt till Guds ära och till de troendes uppbyggelse.

Klostret bevarade Helige Antonios kenobitiska regel, klippan varvid helgonet hade färdats till Novgorod, ett vasstrå som han hade hållit i under färden, hans skrudar och sex ikoner från helgonets levnadstid.

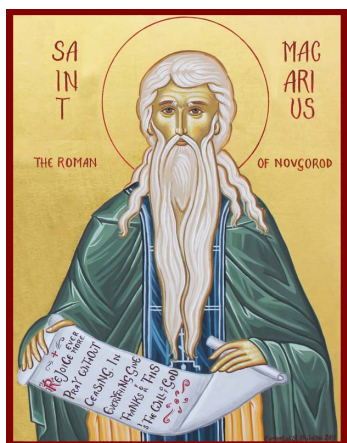
Helgonets oförmultnade relikker låg i ett öppet relikvarium i katedralen. Hans glorifiering 1597 påskyndades av arkimandrit Kyrillos från Treenigheten – Helige Sergios - Lavra, som hade blivit helad efter bön framför helgonets relikker.

Den Helige Makarius Romaren

som äminnes av den Ortodoxa kyrkan den 19 januari och den 15 augusti.

Nära femhundra år efter den Helige Antonios i stillhet hade lämnat stranden i Italien, där han var född, följde en landsman, genom Guds försyn nära i hans fotsteg.

Den Helige Makarius var född i Rom i en rik och förnäm italiensk familj. Han fick en utmärkt utbildning och förutspåddes en lysande framtid. Men detta var inte av betydelsefullt för honom. Den tid då han levde genomgick kyrkan i västerlandet den

s.k. reformationen. I Rom "badade" man i lyx och utsvävningar. Denna situation gjorde ynglingen sorgsen, som inte tänkte på något annat än hur han skulle rädda sin själ. Han sökte svar på dessa besvärande omständigheter i den Heliga Skrift och i patristisk litteratur och Herren visade honom då vägen till frälsning genom österns Ortodoxa kyrka. Därför begav sig ynglingen i hemlighet en natt klädd som en pilgrim med en stav i sin hand bort från det land där

han var född. Han gav bort alla sina pengar till de fattiga och blev därmed själv fattig och lämnade sin familj och släktingar.

Hans resa till norra Ryssland, ett land som var främmande för honom, var svår, men till sist nådde han Novgorod. Nykomlingen kom att tycka mycket om staden med dess många kyrkor och kloster, där han såg ett strikt kyrkoliv. Han besökte alla heliga platser och kom så småningom till stranden vid floden Svir, där helgonet Alexander hade grundat Heliga Treenighetens kloster. I klostret fick han ett varmt mottagande. Helgonet Alexander upptog nykomlingen till den Ortodoxa kyrkan och upptog honom i brödraskapet. Så småningom tonsurerade helgonet honom och gav honom namnet Makarios.

Den nye munken längtade emellertid efter eremitens liv. Han gjorde åter en pilgrimsresa till Novgorod och fann en avlägsen plats på en liten ö i floden Lesna, på en plats omgiven av tät skog, beläget 45 minuter från S:t Petersburg. Där hängav han sig åt oavlatlig bön och monastisk kamp.

Ett sådant liv var inte lätt för någon från Italien. Vintrarna var svåra och somrarna var heta och fuktiga med mängder av mygg. Eremiten levde av bär i skogen, gräs och rötter. Björnar kom och han gav dem mat och umgicks med dem såsom de vore hans husdjur. En gång knackade det på dörren på hans cell. Några utmattade resenärer hade gått vilse. De utropade när han öppnade dörren: "Om det inte hade varit för dina böner, o Gudsman, skulle vi aldrig ha funnit din cell och vi skulle ha gått under på markerna där vi jagade!" Helgonet svarade: "Det var inte mina syndfulla böner utan Guds nåd som ledde er hit." Han gav dem

att äta, efter det ringa han hade, och efter en kort konversation, läste han böner tillsammans med dem och visade dem sedan en säker väg från området. Jägarna såg eremiten som en ängel. De var förvånade över hans ödmjukhet och speciellt över hans tålmodiga uthållighet i sitt asketiska liv.

På detta sätt blev helgonet Makarios känd. Människor började komma till honom för råd, välsignelse och bön. Han nekade aldrig någon andlig hjälp, men hans stillhet och ensamhet blev störd och äran som han tillskrevs blev tung. Han begav sig då djupare in i skogen och vid strandkanten av samma flod byggde han en ny cell. Här uppenbarade sig Guds vilja emellertid tydligt. Ovanför hans nya cell syntes då och då en eldstod, ibland ett rökelse-doftande moln, som uppsteg till himmelen. Folket upptäckte så åter var han befann sig. Flera frågande då om hans välsignelse att få stanna och slå sig ned med honom där. Helgonet sade då: "Må Guds vilja ske!" En kyrka byggdes och tillägnades Gudaföderskans avsomnande och celler byggdes för bröderna. Ärkebiskop Makarios av Novgorod vigde sedan helgonet till diakon och präst och runt 1540 utsåg han honom till abbot av det nya klostret. Abbot Makarios förlänades av Gud den välsignade gåvan clairvoyance och förmågan att göra under. Efter sitt insomnande uppenbarade han sig ofta i syner för sjuka och välsignade dem att dricka från den brunn han själv grävt och de blev helade.

Före sin död återvände helgonet Makarios till sin första skete och där, på aftonen till Gudaföderskans avsomnande (som firas den 15 augusti) 1550 överlämnade han sin själ till Herren. Bröderna begravde honom nära kyrkan tillägnad Gudaföderskans avsomnande och lät bygga en annan kyrka tillägnad den Helige Sabbatius av Solovki. I sitt testamente uppmanade helige Makarios munkarna att strikt hålla sig till klosterregeln, att sprida evangeliet och ta hand om det kringboende folkets andliga upplysning och behov. Hans testamente efterlevdes med stor noggrannhet.

Helige Makarios eremitboning förblev fattig och obetydlig i antal eremiter. Genom åren led de många motgångar och vid mitten av 1800- talet återstod endast ruiner. Lokalbefolkningen kom emellertid ihåg eremitboningens heliga grundare. De fortsatte att hämta heligt vatten från dess brunn och på hans åminnesdag samlades tusentals där. Slutligen, 1894, återuppbyggdes eremit-

boningen av en missionerande abbot som hette Arsenios, och det blev åter kloster med en strikt athonitisk typikon. Detta kloster kom att tillhöra ett av de många småkloster som hade ett stort inflytande på lokalbefolkningen, men i övrigt var ganska okända.

Helgonberättelserna om Helige Antonius och Helige Makarius är hämtade från Zhitia Russkikh Sviatikh: 1000 let Russkoi Sviatosti av nunnan Taisia, Jordanville, NY, 1984. De finns även i engelsk översättning i Orthodox America, March-April-May, 1990.